

Geen ruimte voor een boom?

Denk eens aan een vormboom!

Vormbomen zijn unieke items, die niet te groot worden, maar wel perfecte nestgelegenheid bieden

Leilindes kennen we zo onderhand wel. Wat zijn aparte vormbomen die wat minder vaak voorkomen, maar toch de moeite waard zijn om toe te passen? Marko Mouwen van Boomkwekerij Ebben maakt een top tien. 'Voor een vormboom is een ruimte nooit te klein.'

Auteur: Marko Mouwen en Karlijn Raats

***Acer campestre* 'Zorgvlied' (haagvorm op stam)**

Wie een leiboom wil, grijpt vaak naar een linde, haagbeuk of beuk, maar we zouden wat vaker aan *Acer campestre* 'Zorgvlied' moeten denken als leiboom. De cv-naam refereert aan de bijzondere begraafplaats Zorgvlied aan de Amstel, diep in Amsterdam, maar toch op het grondgebied van Amstelveen. De boom lijkt in alles sterk op 'Elsrijk', maar is bescheidener. *Acer campestre* 'Zorgvlied' is spintvrij en doet het vaak goed op verschillende bodemtypes en

plaatsen, ook in verharding.

Als vrij uitgroeïende boom wordt hij ca. 10 meter hoog, met een breed eivormige kroon. Ook de bladeren en de zaden zijn kleiner dan die van 'Elsrijk'. De boom is daardoor niet zo bekend en wordt niet zo veel gekweekt. Dat is jammer, want het is een zeer goede boom met een prachtige gele herfstkleur.

In het centrum van Venray en Best is *Acer campestre* 'Zorgvlied' als leiboom (geschoren haagvorm op stam) toegepast door Boomkwekerij Ebben. Vanwege de beperkte ondergrondse en bovengrondse groeiruimte was het toepassen van vormbomen op die plekken de beste optie. De takzetting van de cv *Acer campestre* 'Zorgvlied' is regelmatigter dan die van *Acer campestre*, waardoor er meer takken zijn om te leiden. *Acer campestre* 'Zorgvlied' is goed snoeibaar. Hij wordt net als andere hagen en heggen meestal geschoren als hij vol in blad staat, medio zomer.

Veel kwekers en hoveniers zien Sint-Jansdag op 24 juni als de traditionele datum voor het snoeien van hagen (in dit geval een haagvorm op stam). Het hoeft niet precies op deze dag

7 min. leestijd

te gebeuren, maar medio of eind juni is de eerste groei van de haag al een feit. De tweede groeischeut volgt kort daarna. De vroege zomer is een goed moment om hagen te scheren. Sommige kwekers en hoveniers zweren bij twee keer per jaar scheren; zij vinden dat dit voor een meer gelijkmatige en dichte groei zorgt. Wie twee keer per jaar wil scheren, moet vrij vroeg in het jaar beginnen; in dat geval moet de haag al medio of eind februari voor de eerste keer gesnoeid worden.

Een voordeel van het vroeg scheren van een haag is dat de groeischeuten van de planten in februari nog niet volledig in het sap zitten. Dit is de reden waarom veel hagen vroeg in het jaar scheren zo goed verdragen. Scheer de planten vervolgens op de gewenste hoogte en breedte. Aan het begin van de zomer, dus medio of eind juni, moet je weer scheren. Het aantal te scheren scheuten kan dan beduidend lager uitvallen. Scheren in februari heeft nog een voordeel ten opzichte van scheren in juni: een heg die al in februari is geknipt, heeft enige tijd nodig om te herstellen en uit te lopen; vaak gebeurt dat pas in mei weer. Tot die tijd ziet de haag op stam er dus goed verzorgd uit, zonder dat je na het scheren in februari iets anders hoeft te doen.

Het gaat hier om een veldsdoorn; de boom zou dus last kunnen krijgen van *verticillium*. In vergelijking met andere inheemse leisoorten zoals linde of beuk is de veldsdoorn echter veel minder gevoelig voor zonnebrand.

Betula pendula 'Zwitsers Glorie' (leivorm op stam)

Deze leiboom is transparant, heeft geen zware bladbezetting en heeft een kenmerkende witte stam. Het is de minst stuifmeel-producerende berk die er bestaat. Hij is door Boomkwekerij Ebben toegepast in het centrum van Venray. De gemeente Venray heeft ervoor gekozen om

deze *Betula pendula* 'Zwitsers Glorie' vers uit te leiden, maar Ebben heeft ook voorgeleide exemplaren op de kwekerij staan. Boomkwekerij Ebben heeft deze cv vooral geselecteerd om te worden uitgeleid omdat hij zo'n mooie regelmatige kroon heeft, met een volle takbezetting. Hierdoor is hij heel gemakkelijk uniform uit te leiden. Dit in tegenstelling tot een normale wilde berk, die minder opgaand en minder regelmatig vertakt is in de kroon, waardoor het lastig is om er een mooi symmetrische leivorm van te maken. Zeker op plaatsen waar een minder massief beeld gewenst is, kun je met *Betula pendula* 'Zwitsers Glorie' prima uit de voeten. Door het laten terugkomen van deze boom in een stads- of dorpskern, kun je een verbinding maken met het buitengebied of met het type beplanting dat er van nature voorkwam of voorkomt. Of, andersom geredeneerd: de centrumbeplanting een knipoog laten maken naar de omgeving. Denk aan de Loonse of Drunense Duinen in Brabant of aan heidegebieden waar berken voorkomen. *Betula pendula* 'Zwitsers Glorie' is bij boomkwekerij Ebben veredeld op *Betula pubescens*. Hierdoor is deze boom zowel op droge als op vochtige grond toepasbaar.

Carpinus betulus (bijenkorf op stam)

In Nederland genieten blokvormen nog vaak de voorkeur, maar in Engeland en ook in Zwitserland worden vaak bijenkorfvormen toegepast. In Belgische privétuinen vinden bijenkorfvormbomen vaak aansluiting bij *cloud hedging*: hagen in wolkvorm gesnoeid. Een bijenkorf heeft een vriendelijke, natuurlijke vorm. In een kleine tuin kan een bijenkorfvormboom een uniek item vormen, dat niet te groot wordt, maar wel de perfecte nestgelegenheid vormt voor vogeltjes. *Carpinus betulus* leent zich goed als vormboom, beter dan bijvoorbeeld *Fagus*, doordat hij een fijnere takstructuur heeft dan beuk. Haagbeuk laat zijn blad vallen, maar staat

ACHTERGROND

ook weer vroeg in het blad. Kort na aanplant inpakken tegen zonnebrand is een must als hij op het zuiden tegen een muur wordt geplant, tenzij hij wordt beschermd door een andere boom of struik die direct zonlicht op de stam wegneemt.

Carpinus betulus 'Fastigiata', (zuil/cilinder, 400 cm hoog)

Iedereen denkt bij *Carpinus* aan hagen en laanbomen, maar ook als zuilvorm is hij mooi toepasbaar. Hij heeft van nature een opgaand karakter en een volle, gelijkmatige, dichte takbezetting. Het is een strakke variant van de zuil-taxus; wellicht doet deze zuilvormige *Carpinus betulus* 'Fastigiata' denken aan de pilaren van Griekse tempels uit de oudheid. In een formele setting kun je hiermee een klassiek statement maken, zeker door de kracht van herhaling. Hij kan uitstekend worden toegepast op plekken waar weinig onder- en bovengrondse ruimte is. Er hoeft geen rekening gehouden te

worden met de opkroonhoogte. Door de dichtheid van de takstructuur vormt *Carpinus betulus* 'Fastigiata' de ideale stedelijke nestgelegenheid, waar predatoren nauwelijks bij kunnen. *Carpinus betulus* 'Fastigiata' moet wel geschoren worden. Als hij als voorgevormde vormboom van de kwekerij komt, heb je daar echter geen hoog kennisniveau op het gebied van vormboomonderhoud voor nodig. Hij moet alleen telkens worden teruggesnoeid naar zijn oude basis.

***Fagus sylvatica* 'Atropunicea'**
(lei/haagvorm op stam)

Omdat we zo vaak groene beuk als vormboom zien, is het aardig om ook eens rode beuk als vormboom toegepast te zien. Een rode leiboom is een mooi contrasterende toevoeging aan een groene achtergrond, bijvoorbeeld een boschage of een groene wand van een industrieel pand achter de woning. Rode beuk wordt door velen geassocieerd met voorname, bijzondere

plekken. Mocht je een chique aankleding willen creëren met een leiboom vanwege gebrek aan ruimte, dan is rode beuk een toepassing. De geschoren *Fagus sylvatica* 'Atropunicea' komt veel later in blad dan haagbeuk, maar door het scheren blijft het bruine blad hangen in de winter. Hierdoor blijft een vormboom van *Fagus sylvatica* 'Atropunicea' enigszins bescherming bieden en blijft de privacy in de tuin in de winter grotendeels gewaarborgd. Zoals alle beuken houdt *Fagus sylvatica* 'Atropunicea' van voedzame grond, maar de groeiplaats kan ook kunstmatig met een medium op maat worden ingericht. Belangrijker is een groene omgeving: liever een haag als achtergrond dan een stenen muur. Let op de zonnebrandgevoeligheid van de beuk, zeker wanneer de leiboom op het zuiden dicht bij een muur wordt geplant. Pak de stam dan in met jute of een rietmat.

***Parrotia persica* (bijenkorf op stam)**

Zeker in een omgeving met weinig biologisch evenwicht hebben leibomen zoals linde, beuk, haagbeuk en veldsdoorn meer last van luisgevoeligheid. *Parrotia persica* is niet luisgevoelig. Hij heeft een rode bloei in het vroege voorjaar. Het gezonde blad lijkt op dat van beuk en heeft een herfstverkleuring. Als de boom ouder wordt, krijgt hij een afschilferende stam, die vergelijkbaar is met die van plataan. *Parrotia persica* is een klimaatadaptieve stadsboom bij uitstek: hij verdraagt de reflectie van warmte en licht door een versteende omgeving goed, stelt weinig eisen aan de bodem en is ook weinig gevoelig voor zonnebrand. Het is bovendien een duurzame boom, vandaar dat de Engelsen hem *ironwood tree* noemen.

Parrotia persica laat zich verder heel makkelijk scheren. Als het blad eraf is, heeft hij een grillige, kronkelende takstructuur. Het scheren van deze vormboom blijft makkelijk, omdat alleen

het jonge schot dat op de bestaande structuur komt eraf geschoren hoeft te worden.

***Parrotia persica* (haagvorm op stam, 450 cm hoog)**

Boomkwekerij Ebben heeft *Parrotia persica* ook als haagvorm op stam op de kwekerij staan. Hij heeft dezelfde voordelen als de hoogstambijenkorf, alleen een andere vorm.

***Pyrus calleryana* 'Chanticleer'**
(400 cm hoge zuil)

Bij *Pyrus calleryana* 'Chanticleer' denken we meestal aan de wellicht te vaak toegepaste laan- en straatboom. Deze overal in Nederland voorkomende passe-partout kunnen we ook toepassen als vormboom in zuilvorm, in tuinen of op plekken in stedelijk gebied waar weinig ruimte is. De zuilvormige sierpeer kan ook een leuke knipoog vormen in een gebied waar van oorsprong veel fruitteelt is. Met een zuilenrij zou je de entree van een dorp of stad kunnen inleiden.

Deze boom doet het goed op vrijwel alle gronden. Hij kan relatief goed tegen zoute zeewind en wordt daardoor ook toegepast in het westen van Nederland. Hij houdt zijn typische groene,

Dat je een vormboom moet scheren, is niet erg. Bij een grote boom moet je veel water geven bij aanplant, blad ruimen en wortelopdruk oplossen

glanzende perenblad lang vast. In het voorjaar heeft hij een enkelvoudige bloei met mooie witte bloesem, waardoor hij bevrogen wordt door bijen en hommels. Verder heeft hij een prachtige herfstkleur.

***Pyrus calleryana* 'Chanticleer'**
(schermvorm op halfstam, 450 cm hoog)

Velen denken dat een leiboom een stam op schuttinghoogte heeft, op 1,80-2,00 m, met vier of vijf etages erbovenop. Maar deze *Pyrus calleryana* 'Chanticleer' is een 0,5 m hoge halfstam met een hoog scherm van 2,50 m breed en een totale hoogte van 4,5 m. Feitelijk vormt hij een flinke verticale groene display, die veel privacy kan creëren of grote delen kan camoufleren, zoals een minder mooie tuinmuur of wat hogere bebouwing achter de tuin. Doordat dit scherm een stamhoogte heeft van 50 cm, kan er een vasteplantenborder onder aangelegd worden, waardoor een optimaal biodiverse omgeving wordt gecreëerd waar bijen en hommels ook iets aan hebben.

Normaliter bevindt leigroen zich net boven ons hoofd, maar met deze lage schermvorm creëer je een tuinkamer en laat je mensen over de hele linie op ooghoogte contact maken met het groen. Dit zorgt voor een enorme belevingswaarde, vooral tijdens de bloei.

***Taxus baccata* (meerstammige bijenkorf)**

We kennen *Taxus baccata* vooral als zeer formele toepassing, in de vorm van een strak geknipte heg, of als bolvorm als het een vormboom is. Tegenwoordig zie je ook steeds vaker hoogstam-*Taxus* als alternatief voor een wintergroene boom. Deze meerstammige *Taxus baccata* in bijenkorfvorm op stam heeft een losse uitstraling door de meerstammigheid, en tegelijkertijd een gestileerde uitstraling door de bijenkorfvorm erbovenop. Deze meerstammige inheemse wintergroene vormboom is ideaal als je wel een vormboom wilt, maar tegelijk voorstander bent van een natuurlijkere uitstraling. Zeker in grotere aantallen geeft de aanplant van meerstammige *Taxus baccata* in bijenkorfvorm een speelse indruk. Door de meerstammigheid zijn geen twee bomen hetzelfde.

Met vormbomen kun je groenvolume realiseren zonder dat bewoners zicht verliezen of schaduwoverlast ervaren

Acer campestre

BE SOCIAL
Scan, lees & deel!

 Marko Mouwen

 Ebben